

16+

Мімі

Літаратура і мастацтва

Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

№ 13 (5274) 5 красавіка 2024 г.

ISSN 0024-4686

Прывітанне
ад мілых
зорак
стар. 5

Знайсці
сваю
сцяжыну
стар. 6

Адказы
на галоўныя
пытанні
стар. 12

На прынцыпах роўнасці

Фота БелТА.

Падчас святачнага канцэрта да Дня яднання народаў Беларусі і Расіі ў Палацы Рэспублікі.

Амаль тры дзесяцігоддзі таму, 2 красавіка 1996 года, быў падпісаны Дагавор аб утварэнні Супольнасці Расіі і Беларусі, які паклаў пачатак інтэграцыі нашых краін. У гэты ж дзень Вышэйшым Саветам Супольнасці было прынята рашэнне аб заснаванні Дня яднання народаў Беларусі і Расіі. З таго часу гэтае свята адзначаецца ў абедзвюх краінах 2 красавіка, што пацвярджае згуртаванасць нашых братэрскіх народаў, імкненне да далейшага ўмацавання ўзаемадзеяння, у аснове якога ляжаць шматвяковыя традыцыі сяброўства, цесныя культурныя і духоўныя сувязі.

Сёлета, віншуючы з Днём яднання, Старшыня Вышэйшага дзяржаўнага савета Саюзнай дзяржавы, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў: «Грамадзяне дзвюх краін карыстаюцца роўнымі правамі і гарантыямі, могуць на справе адчуць перавагі жыцця, працы, вучобы і падарожжаў у рамках Саюзнай дзяржавы без абмежаванняў. І гэта далёка не поўны пералік дасягненняў, якія даюць магчымасць мільёнам беларусаў і расіян з упэўненасцю глядзець у заўтрашні дзень. Адзінства нашых брацкіх народаў сфарміравалі агульныя культура, светапоглядныя каштоўнасці і гісторыя, якую мы свята захоўваем і аберагаем».

Мерапрыемствы, прысвечаныя Дню яднання народаў Беларусі і Расіі, праходзілі па ўсёй нашай краіне. Не сталі выключэннем і ўстановы культуры: бібліятэкі, дамы і палацы культуры, клубы, тэатры, музеі.

прэзентацыі**Адлюстраванне таленту**

Традыцыйна сакавіцкі нумар навукова-метадычнага часопіса «Роднае слова» прысвечаны жанчынам-творцам, якія пакінулі след у культурна-гістарычнай спадчыне нашай краіны.

У Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адбылася прэзентацыя новага нумара часопіса «Роднае слова», які расказвае пра знакамітых беларусаў. Акрамя матэрыялаў пра спадчыну Еўдакіі Лось і Ганны Новік, выданне змяшчае навукова-даследчыя артыкулы, прысвечаныя паэтаў-сучаснікам Соф’і Шах і Людміле Кебіч, а таксама пісьменніц, чыя творы ўвайшлі ў зборнік жаночай творчасці ў выданні серыі «Сучасная беларуская літаратура».

Адна з мэт абранай тэмы — адлюстраванне разнастайнасці, таленту і арыгінальнасці ў творчасці пісьменніц, паэтэс, мастацка і навукоўцаў.

між іншым**Размова з уйгурскімі школьнікамі**

Творы беларускіх пісьменнікаў увайшлі ў анталогію сусветнай дзіцячай літаратуры, выданую ў Алматы

Авут Масімаў — вядомы ўйгурскі пісьменнік. Жыве і працуе ў Алматы (Казахстан), дзе поруч з ім шчыруе невялікі атрад пісьменнікаў-суродзічаў. На тэрыторыі Казахстана, між іншым, пражывае 275 тысяч уйгураў. Агульная іх колькасць увогуле ў свеце — каля 13 мільёнаў. Болей за ўсё — у Кітаі: 12 мільёнаў 800 тысяч. Ва ўсім свеце развіваецца ўйгурская нацыянальная літаратура.

Перакладчык і дзіцячы пісьменнік Авут Масімаў з’яўляецца аўтарам 14 кніг. Працаваў у розных казахстанскіх газетах, у часопісе «Арзу». Зусім нядаўна падрыхтаваў і выдаў на ўйгурскай мове аўтарскую анталогію перакладаў твораў дзіцячых пісьменнікаў з розных краін свету «Было ці не было...»: Ханса Крысціяна Андэрсена, Шарля Перо, Герміна Цур Мюлен,

Сакарыяса Тапеліуса, Ангела Карайлічава, Газароса Агаяна, Бейсенбая Сулейменава. Поруч з казкамі пісьменнікаў Даніі, Францыі, Аўстрыі, Фінляндыі, Балгарыі, Арменіі, Казахстана ў кнігу ўвайшлі і творы дзіцячых пісьменнікаў Беларусі — Кацярыны Хадасевіч-Лісавой, Людмілы Рублеўскай, Алеся Карлюкевіча.

Зборнік казак «Было ці не было...» выйшаў накладам 1000 экзэмпляраў. Кніга распаўсюджваецца па ўсіх школах і гімназіях Казахстана, дзе вучоба вядзецца на ўйгурскай мове.

Застаецца спадзявацца, што стасункі паміж беларускімі і ўйгурскімі літаратарамі будуць пашырацца і надалей. У многім гэтаму, акрамя Авута Масімава, спрыяе ўйгурскі літаратуразнаўца доктар філалагічных навук Алімжан Хамраеў. Ён неаднойчы выступаў у беларускіх літаратурна-мастацкіх перыядычных выданнях.

Раман СЭРВАЧ

прэс-канферэнцыя**Фінал блізка**

У Нацыянальным прэс-цэнтры Рэспублікі Беларусь прайшла канферэнцыя па выніках адборачнага тура III Адкрытага рэспубліканскага конкурсу харэаграфічнага мастацтва «Час танцаваць». Агучылі важныя пытанні па арганізацыі мерапрыемства, колькасць заяўленых канкурсантаў, намінацыі, танцавальныя кірункі і ўзроставаыя катэгорыі ўдзельнікаў.

Конкурс праходзіць ужо трэці раз. Арганізатарам праекта з 2022 года з’яўляецца Рэспубліканскі культурна-асветніцкі цэнтр. Мэта — папулярызацыя харэаграфічнага мастацтва ў Рэспубліцы Беларусь, захаванне культурнай спадчыны нашай краіны. Традыцыйна праект праходзіць пры падтрымцы БелТА і Нацыянальнага прэс-цэнтра.

У 2022 і 2023 гадах у конкурсе прынялі ўдзел больш чым 2000 чалавек

на развітанне**Ад сэрца да сэрца**

На 86-м годзе пасля працяглай хваробы пайшоў з жыцця адметны паэт, былы старшыня рэвізійнай камісіі Саюза пісьменнікаў Беларусі Уладзімір Міхайлавіч Ласенка.

Пісьменнік нарадзіўся ў 1938 годзе ў Днепрапятроўскай вобласці (Украіна). Не адзін дзесятак гадоў аддаў ваеннай службе ва Узброеных сілах СССР. Палкоўнік у адстаўцы. Воін-інтэрнацыяналіст, доўгі час знаходзіўся ў Сірыйскай

Арабскай Рэспубліцы ў якасці ваеннага спецыяліста.

Аўтар кніг «Грані», «От сердца к сердцу», «С совестью своей наедине», «Откровенно говоря». Лаўрэат Міжнароднай прэміі імя А. Г. Няболсіна (г. Санкт-Пецярбург, 2005), Мінскай абласной літаратурнай прэміі ў намінацыі «Паэзія» (2011).

Пісьменніцкая супольнасць смуткуе і выказвае спачуванне родным і бліжнім Уладзіміра Міхайлавіча.

таксама падрыхтаваны эксклюзіўны матэрыял, які складаецца з цікавых біяграфічных звестак і любоўнай перапіскі ваенных часоў.

Прадстаўлены і даследаванні замежных навукоўцаў. Так, у матэрыяле пра кітайскія любоўныя легенды параўноўваюцца беларускія і кітайскія сюжэты знакамітых паданняў.

Гадавы праект «Сто партрэтаў Васіля Быкава» таксама пачынае сваю дзейнасць. Кожны месяц у часопісе «Роднае слова» будуць змяшчацца жывапісныя выявы знакамітага пісьменніка. У сакавіку аўтарамі гэтых партрэтаў сталі таксама жанчыны.

Найвялікшым упрыгажэннем нумара, па словах галоўнага рэдактара часопіса Наталлі Шапран, з’яўляецца карціна «Подых вясны» Раісы Кудрэвіч, якая захоўваецца ў фондах Нацыянальнага мастацкага музея.

Лізавета КРУПЯНЬКОВА

«ЛіМ»-люстэрка

Міністэрства культуры Беларусі накіраваў дасье нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці «Культура беларускай дуды» ў сакратарыят Канвенцыі аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА. Як удакладняе БелТА, падрыхтоўцы намінацыі папярэднічала велізарная работа па вывучэнні традыцый дударства ў Беларусі. Дасье было створана Мінскім абласным выканаўчым камітэтам у 2024 годзе пры кардынацыі Міністэрства культуры ў адпаведнасці з патрабаваннямі ЮНЕСКА. Статус гісторыка-культурнай каштоўнасці культуры беларускай дуды, якая бытуе на тэрыторыі Віцебскай, Гродзенскай, Гомельскай, Магілёўскай і Мінскай абласцей, быў нададзены Міністэрствам культуры ў 2023 годзе.

У Беларусі чакаюць візіт у адказ майстроў мастацтваў Азербайджана. Як перадае БелТА, аб гэтым паведаміў міністр культуры Беларусі Анатоль Маркевіч на сустрэчы з міністрам культуры Азербайджана Аділь Габіл аглу Керымлі. Анатоль Маркевіч падзякаваў за цёплы і гасцінны прыём беларускай дэлегацыі падчас Дзён культуры Беларусі ў Азербайджане. Ён адзначыў, што пасля сустрэчы ў лістападзе мінулага года на Санкт-Пецярбургскім міжнародным культурным форуме актывізаваўся сумесная работа па падрыхтоўцы і правядзенні Дзён культуры Беларусі ў Азербайджане. «Пастараліся насыціць праграму жамчужынамі беларускай культуры, каб азербайджанскі глядач прасякнуўся прыгажосцю нашай зямлі і адчуў дружалюбнае, цёплае стаўленне з боку беларусаў. Мы з нецярпеннем будзем чакаць візіт ў адказ майстроў мастацтваў Азербайджана», — адзначыў кіраўнік ведамства.

Беларускі дзяржаўны акадэмічны заслужаны харэаграфічны ансамбль «Харошкі» прыняў удзел у канцэрце майстроў мастацтваў дзяржаў — удзельніц СНД ва Узбекістане, перадае агенцтва «Мінск-Навіны». Мерапрыемства прысвечана наданню Самарканду статусу Культурнай сталіцы Садружнасці. Так, ансамбль прывёз фальклорныя беларускія нумары з залатога фонду калектыву. Пастаноўкі, створаныя яшчэ ў 1970-х гадах народнай артысткай Беларусі Валянцінай Гаявой, перадаюцца ад аднаго пакалення артыстаў да іншага, не страчваючы сваёй актуальнасці і значнасці.

Перасоўная выстаўка «Тэатральная памяць народа. Беларуская драматургія: Мінск — Масква. Па архівах РДБМ» адкрылася ў Гомельскай абласной універсальнай бібліятэцы імя У. І. Леніна. Праект прадстаўлены Расійскай дзяржаўнай бібліятэкай мастацтваў і прымеркаваны да Міжнароднага дня тэатра і Дня яднання народаў Беларусі і Расіі. Выстаўка прысвечана гісторыі творчага супрацоўніцтва двух народаў. Дэманструюцца ўнікальныя дакументы 1930—1980-х гадоў: тэатральныя праграмы, рырэтэныя шклографічныя і машынапісныя п’есы, якія выпускаліся Усесаюзным упраўленнем па ахове аўтарскіх правоў, рэцэнзіі, кнігі, фота спектакляў беларускага і рускага тэатраў. Далоўнілі выстаўку экспанаты з фонду Мемарыяльнай залы Андрэя Макаёнка.

Нацыянальны мастацкі музей Беларусі запрашае прыняць удзел у XXII Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі «Аладаўскія чытанні — 2024», прысвечанай 85-годдзю з дня заснавання музея і 80-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Канферэнцыя адбудзецца 23 мая. Да абмеркавання прапаноўваюцца наступныя тэмы: музей і яго збор, праблемы калекцыяніравання; музей і Вялікая Айчынная вайна 1941—1945 гг.: гісторыя і бытаванне калекцый; атрыбуцыя і навуковыя даследаванні твораў мастацтва з музейных калекцый; сучасныя магчымасці музейнай камунікацыі; інклюзія ў сферы ды іншыя. Заяўку на ўдзел і тэкст даклада неабходна падаць да 26 красавіка.

У Мінску падвядлі вынікі міжнароднага дзіцячага тэатральнага форуму «Крокі». Як паведамае агенцтва «Мінск-Навіны», Гран-пры конкурсу атрымаў калектыв з Малдовы. Дзіцячы тэатр аўтарскай песні «Рапсодыя» з Кішынева пакарыў журы пастаноўкай «Кадыш». Гэта музычна-паэтычны спектакль пра апошні подзвіг Януша Корчака. Прыз сімпатый глядачоў дастаўся калектыву Мінскага дзяржаўнага палаца дзяцей і моладзі за спектакль «Дзіўнае падарожжа труса Эдварда». За «Найлепшае рэжысёрскае напавядзенне спектакля» быў узнагароджаны тэатр-студыя «Дзверы» з Масквы з пастаноўкай «Фантазёры».

Архангельскі тэатр драмы імя М. В. Ламаносава ўпершыню адправіцца на гастролі ў Беларусь. У Мінску і Віцебску пакажуць спектакль «Васілій Цёркін» рэжысёра Аляксея Яर्मільшава, перадае «ИТАР-ТАСС». Першы паказ адбудзецца ў Беларускай дзяржаўным маладзёжным тэатры 23 красавіка. 24 і 25 красавіка пройдуць тры паказы спектакля ў Віцебску пры падтрымцы Беларускага тэатра «Лялька».

Цікавінкі ад Яўгені ШЫЦЬКІ

Зярняты шчырасці і дабрыні

Мастацкая літаратура як сродак выхавання патрыёта і грамадзяніна

Літаратура заўсёды была не проста вучэбным прадметам, а сродкам выхавання, сацыяльнага развіцця асобы, адной з крыніц духоўных ведаў. Настаўнік праз мастацкі твор уплывае на фарміраванне светапогляду навучэнцаў, іх грамадзянскай культуры.

колеру: зялёныя абазначаюць пейзажныя характарыстыка, чырвонымі адзначаюць мастацкія дэталі, блакітнымі — моманты, якія ўразілі. Вось так дэталёва васьмікласнікі разглядалі аповяданне Віктара Карамазова «Дзяльба кабанчыка». Мастацкая дэталі вучыць быць уважлівым да дробязей, у якіх схавана глыбокая думка. Што значыць трохрублёвая паперка для Тэклі ў аповяданні «На Каляды к сыну»? Для Сцяпана чырвоная анучка на матчыным пальцы ў аповяданні «Дзяльба кабанчыка»?

Чытанне з закладкамі дазваляе вылучаць важныя моманты ў тэксце, аб'ядноўваць іх у ланцужок. Вучні 5 класа, працуючы з казкай «Нямоглы бацька» У. Караткевіча, рыхтуюць маналог «Закон карысці».

Фарміраванне чытацкай культуры, выхаванне маральных якасцей вучняў адбываецца і праз чытанне мастацкіх твораў на ўроках дадатковага чытання. Настаўнік мае права выбару мастацкага твора, які рэкамендаваны вучэбнай праграмай.

Пяцікласнікам падабаецца чытаць літаратурныя казкі. Для дадатковага чытання прапанавала твор Георгія Марчука «Чужое багацце». Зацікаўленым — іншыя творы са зборніка. Вучні разважалі, чаму вучыць казка, як твор Г. Марчука пераклікаецца з народнымі казкамі.

Пачатая на ўроку работа дала аснову для аналізу казак пісьменніка. У выніку з'явілася даследчая праца «Казкі без праўды не бывае: асаблівасці казак Георгія Марчука». Аўтар — вучаніца 5 класа Лізавета Хацяноўская. Сувязь твора з сучаснасцю, гістарычная аснова казак, мастацкія асаблівасці казак — вось кола чытанняў, якія разгледжаны ў даследчай рабоце.

Як вынік — дыплом I ступені на раённым конкурсе работ даследчага характару па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура», III ступені — на абласным.

Пры выбары твора неабходна ўлічваць асабістыя чытацкія інтарэсы вучня.

У даследчай працы па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура» прымаюць удзел і вучні старшых класаў. Матываваць да выбару мастацкага твора можа сустрэча з пісьменнікам, дэталёвае знаёмства з яго творчасцю.

Варта рэкамендаваць вучням і навінкі літаратуры. У 2022 годзе з'явілася кніга Алены Стэльмах «Пашка і сонечны праменьчык». Прачытаных восем казак уразілі: аўтар закрунула пытанні выхавання дзяцей, сямейных традыцый, культуры беларусаў.

Алегарычная казка «Дуб і крумкач» унесена ў спіс твораў для дадатковага чытання ў 9 класе. Аўтар закрунае пытанні гісторыі нашай краіны, менталітэту беларусаў. У гэтым вялікі выхаваўчы патэнцыял кнігі.

Разам з вучнямі распрацавалі дыдактычныя гульні да казак (крыжаванкі, крыжыкі-нулікі, літаратурная віктарына). Матэрыял дазволіць у цікавай форме абмеркаваць твор.

Прынцыпы выхавання даўней і цяпер, беларускія прыказкі з канцэптам «сям'я», роля пераемнасці сямейных традыцый — кола чытанняў, якія даследавала Лізавета Хацяноўская. Гэты матэрыял стаў асновай для работы «Фарміраванне сямейных каштоўнасцей на прыкладзе казак А. Стэльмах», якая была адзначана дыпламам I ступені на раённым конкурсе работ даследчага характару па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура».

Душа не можа зарастаць пустазеллем. Яна мае патрэбу ў нечым, што дазваляла б ёй парошчаць зярняты шчырасці і дабрыні, любові і адказнасці, узгадоўваючы іх у трывалыя, доўгатэрміновыя пачуцці.

Доўгатэрміновыя пачуцці — патрыятызм, грамадзянскасць, адчуванне ўласнага дому як дому нацыянальнага, беларускага — сёння вельмі актуальныя. Магутным сродкам такога выхавання можа служыць краязнаўчая літаратура.

Не варта абыходзіць увагай творы пісьменнікаў-землякоў. Гэта забяспечвае прынцып рэгіяналізацыі ў выкладанні літаратуры, вызначаны Канцэпцыяй літаратурнай адукацыі.

Навукоўцы, напрыклад В. Ляшук, сцвярджаюць, што сучаснаму настаўніку неабходна ўлічваць рэгіянальны аспект у навуцы і выхаванні.

Як паказвае практыка, вучні з цікавасцю ставяцца да такіх твораў, ім важна ўсведамляць, што і іх землякі плённа працуюць ці працавалі на карысць развіцця беларускага мастацкага слова. Сістэмнае выкарыстанне краязнаўчага матэрыялу забяспечвае стварэнне ўмоў для грамадзянска-патрыятычнага выхавання і садзейнічае развіццю спазнавальнай актыўнасці.

Так, летась на Любаншчыне адзначылі 200-годдзе Уладзіслава Сыракомлі і Паўла Шпілеўскага. 4 снежня 2023 года споўнілася 6 85 гадоў Ніне Маеўскай. Вучням 7 класа я прапанавала прачытаць аповяданні «Арніка» і «У нашу рэчку прыплыў кракадзіл», дзе гаворка ідзе пра становішча ракі Арэсы. Каб вучні глыбей зразумелі творы, варта пазнаёміць іх з біяграфіяй пісьменніцы. Гэта можна зрабіць у рознай форме, напрыклад, з выкарыстаннем прэзентацыі. Цікава ў шосты школьны дзень наведаць літаратурны музей. Так, у школе № 3 імя Г. Сячко г. Любані сабраны матэрыял пра майстроў слова — Івана Муравейку, Уладзіміра Паўлава... Убачанае і пачутае не пакідае абыякавым нікога, дае магчымасць глыбей зразумець аўтарскую пазіцыю.

Многія творы Н. Маеўскай закрунаюць экалагічныя праблемы, становішча ракі Арэсы. Проза Ніны Маеўскай паслужыла матэрыялам для даследавання «Экалогія прыроды — экалогія душы».

Такім чынам, варта не абмяжоўвацца ўрокам, які доўжыцца 45 мінут, а выхаваўчы патэнцыял літаратуры рэалізоўваць і ў пазаўрачнай дзейнасці.

У школе працуе гурток «Спадчына», які наведваюць вучні 5—8 класаў. На пасяджэннях гуртка ладзім акцыю «Чытаем разам»: разгледзелі паэму «Над ракой Арэсай» Янкі Купалы (сёлета споўнілася 90 гадоў з часу яе напісання), урыўкі з паэмы «Новая зямля» Якуба Коласа.

У шосты школьны дзень не раз наведалі Любанскую цэнтральную раённую бібліятэку імя І. А. Муравейкі, дзе ладзіліся выставы па творчасці Пімена Панчанкі, Івана Муравейкі, прэзентаваліся кнігі Алены Масла.

Як паказвае практыка, сістэмная і рознабаковая работа па грамадзянска-патрыятычным выхаванні стварае ўмовы для раскрыцця і рэалізацыі творчага патэнцыялу вучняў, павышае іх матывацыю да вывучэння беларускай літаратуры. Набытыя на ўроках веды рэалізоўваем у конкурсах розных напрамкаў. Гэта і віктарына «Размаўляй са мной па-беларуску», конкурс малюнкаў да твораў Якуба Коласа, конкурс эса і малюнкаў да юбілею Янкі Маўра.

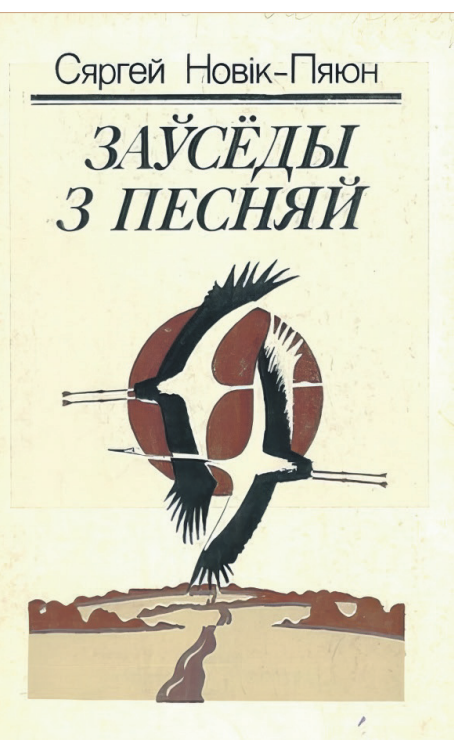
Аналізуючы ўласны вопыт, магу з упэўненасцю сказаць, што патрыятычнае выхаванне пачынаецца з любові да сваёй сям'і, вёскі. Як вялікая рака бярэ пачатак з маленькіх крыніц, так і любоў да Радзімы пачынаецца з ведаў пра родны край, яго культуру.

**Ірына ЛЕНСКАЯ,
настаўніца беларускай мовы і літаратуры Атраднаўскай сярэдняй школы Любанскага раёна**

Сяргей Новік-Пяюн: водгукі на першы зборнік

Сяргея Міхайлавіча Новіка-Пеюна (1906—1984) толькі ў 1984 годзе, калі яму ўжо было пад 80 (!) гадоў, прынялі ў Саюз пісьменнікаў... Якраз у 1984-м выйшаў яго паэтычны зборнік «Заўсёды з песняй».

Да з'яўлення гэтай кнігі мала хто і ведаў, што ў Мінску на вуліцы Купрыянава жыве літаратар, у якога за плячыма няпростая жыццё: яшчэ напрыканцы 1920-х гг. Сяргей Міхайлавіч быў высланы польскімі ўладамі ў горад Швеце над Віслай за тое, што арганізаваў у адной з нявіжскіх вёсак беларускі народны хор. Быў арыштаваны польскімі ўладамі яшчэ і ў сакавіку 1939 года.

Сяргей Сцяпанавіч Ігнатавіч, настаўнік 1-й сярэдняй школы, Беразіно; Валерый Канстанцінавіч Палікарпаў, Баранавічы... Унізе пажоўклага лісточка — такія словы: «...Апрача гэтых водгукі ёсць яшчэ шмат іншых».

А вось як адгукнуліся на кнігу калегі-літаратары... Добра вядомы літаратуразнаўца, выкладчык Гродзенскага ўніверсітэта Аляксей Міхайлавіч Пяткевіч напісаў 27 жніўня 1984 года аўтару зборніка «Заўсёды з песняй»:

«Вельміпаважаны Сяргей Міхайлавіч!

Вялікі дзякуй Вам за кніжку, за цёплыя словы подпісу. Я пра яе ўжо вёў гаворку ў перадачы «Кнігарня» нашага абласнога тэлебачання (1 жніўня), гаварыў пра аўтара. Чыталіся на перадачы вершы «Зорачкі» і «Ніва». «Зорачкі», праўда, давялося крышку скараціць, бо для тэлеэкрана (у маёй перадачы 30 хв.) верш велікаваты. Між іншым, я ўпершыню пазнаёміўся з такім тэкстам «Зорачак» (як у зборніку). Ведаў як песню. У тым тэксце захоўваюцца (з невялікімі адхіленнямі) 1-3 строфы з кніжкі, 1-ыя 2 радкі 4-й і два заключныя радкі 5-й складаюць 4-ю строфу, захоўваецца далей 6-я строфа кніжкі. І апошняя строфа складаецца з 1-х 2-ух радкоў 7-й строфы (з кніжкі) і заключнай 8-й строфы.

Мне цікава ведаць, ці гэта фальклорны варыянт, ці Вы самі пазней 1929 года стварылі такі варыянт і нейкім чынам пусцілі яго ў свет.

Знаю, што «Зорачкі» жывуць у памяці людзей і цяпер. Калі б Вы напісалі толькі адну гэтую песню, то і дзеля гэтага варта было б жыць на зямлі. Шкада толькі, што мастацкія калектывы чамусьці яе не бяруць. Магчыма, многія не ведаюць.

Кніжка Ваша па-сапраўдному паэтычная. Яна павінна была з'явіцца (і прыемна, што нарэшце выйшла з друку). Яна не падобная на іншыя зборнікі з заходнебеларускіх ніваў, хоць і нечым перагрукаецца з імі. Увогуле ж зойме побач з імі сваё самастойнае месца ў літаратуры...»

30 жніўня 1984 года на падарунак адгукнаецца Адам Мальдзіс: «...Прашу прабаачэння, што так позна дзякую за прысланую Вам кніжку: быў якраз у водпуску (ездзіў у ГДР, а потым быў на сваёй Астравеччыне). Кніжку ж я купіў яшчэ да таго, як Вы прыслалі экзэмпляр з аўтографам. На вечары аматараў кнігі ў Баранавічах паказваў яе і рэкамендаваў з увагі на калдычэўскую тэматыку.

Знаходзячыся ў Англіі, чытаў у адным пасляваенным часопісе, што Вашы песні вельмі любілі спяваць былыя вязні-беганцы, якія тады знаходзіліся ў лагерах для «перамешчаных асоб» на тэрыторыі Заходняй Нямеччыны. Адна немка, пачуўшы іх, расчулілася і заплакала, стала распываць пра аўтара. Ёй адказалі, што аўтара ўжо няма ў жывых... Можна, якраз таму лёс і вырашыў наадварот... Калі спатрэбіцца дакладная бібліяграфічная спасылка — пашукаю ў запісах, але яны на рабоце, а я яшчэ лічуся ў водпуску.

Яшчэ раз дзякуй за добрую кніжку!..»

Можна толькі здагадацца, наколькі важнымі былі гэтыя водгукі для літаратара, які пачаў пісаць болей за паўвека да выхаду кнігі «Заўсёды з песняй». «Дні прыходзяць, дні адходзяць, дні лятуць, // Быццам рэк бурлівых хвалі ўдаль плывуць. // Трэці год як на выгнанні ў чужыне // Трэба мучыцца душой і сэрцам мне. // Навакол нідзе ня ўгледзіш родных хат, // Не працягне рук зычліва родны брат, // Не падзеліш

Сяргей Новік-Пяюн.

нават думак з нікім тут, // Не прыгорне ў адзіноцтве родны кут. // Уночы зорачкі прыветліва мігцяць, // Быццам з неба на мяне яны глядзяць... // Што чуваць, скажыце, зорачкі, вы мне // У маёй роднай — ды далёкай — старане? <...> Уночы будзем мы на зоркі паглядаць // Што, як сёння, будуць ў небе зіхатаць... — // Занясіце ж вы, пакуль ня бліснуў сьвет, // Зоркі мілыя, бацькам маім прывет!» Верш, які стаў песняй, напісаны 29 сакавіка 1929 года...

«Цікавым дакументам эпохі» назваў кнігу ў лісце да Сяргея Міхайлавіча вядомы даследчык беларускай літаратуры Генадзь Васільевіч Кісялёў. І яшчэ дадаў: «...Увага да мяне такога чалавека, як Вы, вельмі мяне кранула. Рады выхаду Вашай кніжкі. Жадаю Вам добрага здароўя, новых песень...» Сяргею Міхайлавічу на той час было ўжо 78 гадоў... Наперадзе яшчэ будуць новыя кнігі, кнігі з твораў, якія былі напісаны даўно... У 1986 годзе ў «Юнацтве» пабачыць свет прыгожа аформленая кніга «Зорачкі ясныя», а ў 1993-м — зборнік вершаў, песень і паэм «Песні з-за кратаў». Пакіне паэт гэты свет 26 жніўня 1994 года. Пахаваны Сяргей Міхайлавіч на могілках у родных Лявонавічах, на Нясвіжчыне, дзе і нарадзіўся...

З ліста паэтэсы Ніны Мацяш: «Дарагі Сяргей Міхайлавіч, шчыра ўдзячна Вам

присланную кнігу. Рад был открыть для себя еще одного бело-русского песняра.

За Вашими стихами, столь близкими к народной традиции, возникает своеобразная судьба, большая и трудная жизнь.

Поздравляю Вас с этим сборником, отразившим долгий и достойный путь, пройденный Вами.

Желаю здоровья и творческих радостей...»

Невядомыя дагэтуль творы зачалілі сардэчныя струны ў многіх карэспандэнтаў Сяргея Новіка-Пеюна. Настаўніца з Навагрудка напісала паэту: «...Нізка кланяюся Вам за гэтыя вершы. Яны — душа народа...»

У 2024 годзе спаўняецца 40 гадоў з часу выдання кнігі «Заўсёды з песняй». Сёлета, у сакавіку, — 95 гадоў, як нарадзіўся верш, як пайшла ў жыццё песня «Зорачкі»... Дык чаму гэтыя даты не адзначаць, чаму не ўспомніць паэта і зробленае ім?..

Не магу не працытаваць яшчэ адзін верш з кнігі «Заўсёды з песняй»:

*Калі гляджу на неба сінь —
Прытамінаю твае вочы.
Калі гляджу на твае вочы —
Прытамінаю неба сінь.*

*Угледжу ледзь караляў шнур —
Прытамінаю твае вусны.
Калі ўбачу твае вусны —
Прытомню ўміг караляў шнур.*

*Зірну на ластаўкі крыло —
Прытамінаю твае бровы.
Калі зірну на твае бровы —
Прытомню ластаўкі крыло.*

*Пачую севы салаўя —
Прытамінаю твае словы.
Пачую ледзь я твае словы —
Успомню севы салаўя.*

*Другой такой не знойдзеш, не!
Леті за цябе няма на свеце!
Бо толькі ты адна на свеце
Каханне, шчасце дорыш мне.*

Сяргей Новік-Пяюн з беларускімі пісьменнікамі ў Смольні.

за прыемны нечаканы дарунак і віншую Вас з выходам добрай кніжкі!

Асабліва ўзварушваюць вершы з астражнага цыклу. Хораша ідуць да душы і дзіцячы творы. Ад сэрца зычу Вам добрага здароўя і новых паэтычных здабыткаў...» З Масквы напісаў Якаў Хелемскі: «Уважаемый Сергей Михайлович! Благодарю Вас за

Кнігі Сяргея Новіка-Пеюна, выдадзеныя ў 1984, 1986 і 1993 гадах, цяпер не знойдзеш нават у букіністычнай краме. Можна быць, варта згадаць паэта і сучасным выданнем хаця б невялікай кнігі яго найлепшых твораў?!

Раман СЭРВАЧ
Фота з фонду Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ

Ціхае, роднае, светлае
Зноўку сагрэе душу
Шчыраю чыстаю вераю,
Што ў сваім сэрцы нашу.

* * *

Мне маю мову выбраў дзіўны лёс,
Святыя купалы на дзвінскай строме.
І гэты напамін аб родным доме
Я праз гады і буры ўсе пранёс.

Бо ведаю, сабе я не схлышу,
Не здраджу, не аддамся паняверцы,
Бо тую вернасць у збалелым сэрцы
З адвечнаю адданасцю нашу.

Мне мовай гэтай шэпчуць ля ракі
Магутных дрэваў залатых кронь,
І ціхі сад, і блізкі лес зялёны,
І веснавыя юныя гракі.

І напаянюць зноў душу святлом,
І саграваюць лёс жаданнем новым
На той зямлі, дзе ёсць мой родны дом,
Дзе атрымаў у дар жыццё і мову.

* * *

Калі на тлумных вулках гарадскіх
Заціхнуць вечаровыя трамваі,

То ў горада ўспаміны ажываюць
Аб днях пражытых маладых сваіх.

І гэтым ратаваннем ад нуды
Ім цішыня начная раптам будзе,
Бо гарады сумуюць, быццам людзі,
І, быццам людзі, плачуць гарады.

* * *

Памяці Алеся Пісьмянкова

Калядная першая зорка,
З табой мы чакалі яе...
Цяпер успамінамі горка
Той час для мяне паўстае.

Не ведаў, што шлях твой кароткі,
Што хутка ты сьвідзееш туды,
У свет той, дзе даўнія продкі
Свае пакідалі сляды.

Цяпер ты ля продкаў таксама,
І ў гэтай маўклівай журбе
Згадаю і тату, і маму,
А з імі згадаю й цябе.

У час, калі сумна і горка,
У тлумны і зменлівы час
Узідзе калядная зорка
Да вас і да сённяшніх нас.

* * *

Гляджу на ліст календара,
Нібыта ўласны лёс гартаю,
Нібы свой шлях успамінаю
З таго далёкага двара,
Дзе рос сланечнік пад акном,
Дзе клён махаў рукою голай,
Дзе толькі праразаўся голас,
Здаваўся свет чароўным сном.
Дзе там я быў і бог, і цар,
Дзе час здаваўся мне бясконцым...
Сяджу, гартаю каляндар,
А дзень паўстаў над светам сонным.

* * *

Трэба верыць. У нялёгкай час
Толькі вера сэрца ўратуе.
Трэба верыць у зямлю святую,
Што заўжды была адна для нас.

Трэба верыць у вачэй святло,
У імгненні светлага натхнення,
Што каханне ў свеце не прайшло,
Што не зніклі праўда і сумленне.

Што было нязначнае — міне,
Шчаснае ж навінна нарадзіцца.
Трэба верыць. Морак не кране,
Не засохнуць чыстыя крыніцы.

Іван КАПЫЛОВІЧ

І я ад радасці заплачу,
Што адступае смутку цень.

І, гэтай думкай акрылёны,
Стаю над Прыпяццю-ракой,
Дзень сустракаю не стамлёны,
Мой позірк чысты,

не замглены —
Ён дорыць вечнасці спакой.

* * *

Я не знаходжу сабе месца,
Не супакоюся ніяк,
Калі няроўна сэрца б'ецца,
Калі спадзеву ніць ірвецца
І я губляюся няўзнак.

Сябе адшукваю самога
Паўсюль, пакінуў дзе сляды.
Я не цураюся дарогі,
Што ад бацькоўскага парога, —
Я з ёй на доўгія гады.

Яна адкрые час світалыны,
Венеры-зоркі характыва.
Абудзіць вечныя пытанні
Пра век няпросты, унікальны,
Дзе побач дух і рамяство.

Яе я покліч добра чую
З тае пары, калі іду
Знарок скрозь цемру векавую.
Пару сустрэну залатую:
Не згину мо, не прападу.

* * *

Увесь дзень у палоне
Нялёгкага роздуму.
Майго дня на далоні
Бачу тое сягоння —
Як сябе я выпростаў.

Свет вялік прада мною —
Я смяюся і плачу.
За нябачнай сцяною,
Што апорай, віною
Продкаў след ясна бачу.

І надзея святлыняў
Будзе вечна са мною:
Ніза што не пакіне
І ў душы не астыне
Святасць думкай зямною.

Вёрстаў пройдзена многа,
Прыпынюся на хвілю:
Была цяжкай дарога,
Я трымаўся парога,
Дзе раслі мрояў крылы.

Юбілей дзе адзначу
І скажу сабе шчыра:
Знаў я ўцеху, удачу
І парою няўдзячнай
Пасланцом стану міру.

* * *

Ісціна, як божы свет, старая —
Не рабі нішто людзям назло.
Я яе запамніў, паўтараю,
З ёю і выходжу на святло.

Вольна азірнуся я навокал —
Раўнадушыша прападае след.
Не чужым і не староннім вокам
Заўважаю шчырасці сусвет.

Заўважаю ветлівыя ўсмешкі
І людзей, ідуць што да мяне
Не крывой няправеднаю сцэжкай,
А на той, дзе сонца, старане.

* * *

Луг прачынаецца на золку
І паглядзіць ва ўсе бакі.
Ён лета слухае гамонку
І п'е з нябёснае ракі.

Свабодна дыхаць на ўсе грудзі
Калі ж яшчэ, як не цяпер?
Слату і сцюжы помніць будзе —
Зіму ён ледзь перацяраеў.

Ён умываецца расою,
Лагодны ветрык — друг яму.
Ён неразлучны з ім таму.
І не надзівіцца красою

Таго ўсяго, што побач, далей
І без чаго збяднеў бы луг.
А лета сілу набірала,
Не апускала дбайных рук.

Палоніць лета лугавое
І не адусціць нікуды.
Яно рухомое, жывое,
Яно — мой каляндар святы.

Наталля СВЯТЛОВА

Малінавых — быццам пакора
Капрызам дзёрзкім маім.
На жоўтых пялёстках да мора
Наяве з табой паляцім.

Палітры шматколернай блёсткі —
Зімой пачуцця характыва.
Хай водар цудоўных пялёсткаў
Наблізіць тваё сватаўство!

Подых расстання

Подых расстання — мо так і трэба.
Лета ж таксама сыходзіць...
Словы тут лішнія: ты, я і неба —
Хто з нас самоту ўлагодзіць?

Фота на памяць. Цукар для чаю:
Кубікі два дастаткова.
Соладка, смачна, але прыкмячаю:
Дзе майго сэрца палова?

Як спелы яблык, дзеліш пароўну,
Нашы дарогі разводзіш,
З фота ўсміхаешся, ды бессэнсоўна —
Шчасця з табой не адродзіш.

Не ў пазыку

Не буду цябе адчайна чакаць —
Зноў бачу: ідзеш з другою.
Нічога не трэба табе мяняць —
Застанься самім сабою:

Жыві як жыў, у пазыку кахай,
А доўг аддавай абяцаннем,
Пралічвай хады і крыўды збірай,
Каб іх прыгадаць пры расстанні

З той, што таксама
не стане чакаць:
Яе ашукаў абяцаннем
Кахаць не ў пазыку —
а шчодрка кахаць,
Як варта мужчынскаму званню.

* * *

— Застанься са мной дапазна, —
Сказаў у парыве чамусьці. —
І здымецца якар са дна,
І мы сваіх коней адпусцім.

Галопам паскачам туды,
Дзе летнія травы п'юць росы.
І выпусцім з рук павады,
І вытанчам луг сенакосны.

Забудзем пра ўсё давідна,
Смакуючы пахі атавы,
Натолімся імі спаўна
І з лугу збяжым у дубравы.

* * *

Па каханню маршруце
Без прыпынкаў імчым.
Сто секунд у мінуце —
Зробім час нічым.

І расцягнем імгненні,
Дзе смяёмся ўдваіх,
Блаславім наталенне,
Абвясцім гэта ўслых.

Бо на нашым маршруце
Толькі ты ёсць і я,
І на нашым статуце —
Лётаць да забыцця.

Пялёсткі

Пялёсткаў аранжавых ззянне —
Вясны карнавал на паўдня.
Пялёсткаў ружовых — спатканне,
А белых — азарт і гульня.

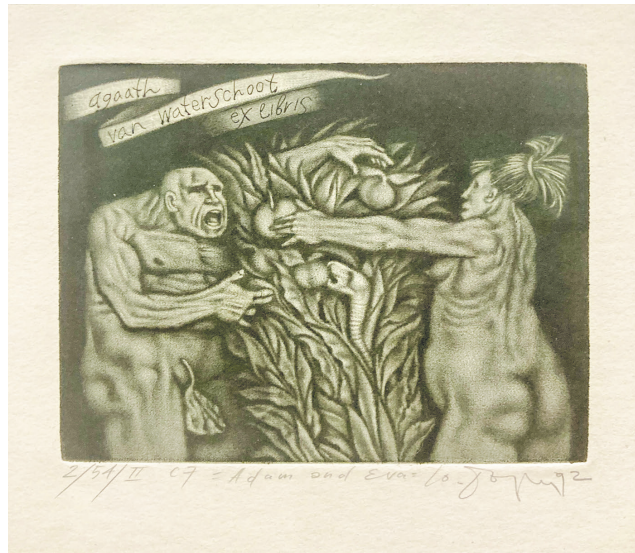

Ад вечных міфаў — да біблейскіх сюжэтаў

Маштабны выставачны праект «Terragraphica: Sacrum» у Палацы мастацтва чакае сваіх наведвальнікаў да 21 красавіка. Усе галерэі, за выключэннем «Арт-Партала», запоўнены графікай беларускіх і замежных майстроў на тэму старажытных і біблейскіх сюжэтаў. У творах розных аўтараў — развагі аб ладзе сусвету, сутнасці чалавека, прыродзе добра і зла, граху і дабрадзейнасці.

Ад дахрысціянскіх легенд і міфаў да вызначальных біблейскіх сюжэтаў — экспазіцыя ўключае больш за 600 твораў тыражнай і арыгінальнай графікі. Сюжэты Леанара Гацье, ілюстрацыі Сальвадора Далі, серыі Марка Шагала, прысвечаныя галоўнаму збору старажытных рэлігійных тэкстаў, — толькі частка выстаўкі, прысвечанай сакральнаму мастацтву. Між тым значнае месца ў праекце займаюць работы, з дапамогай якіх мастакі расказваць ці пераасэнсоўваюць старажытныя міфы і паданні, напрыклад, подзвігі Геракла прадстаўлены літаграфіямі Восіпа Цадкіна і афортамі Юліяна Ёрданава. Многія героі твораў, як падкрэсліваюць у Палацы мастацтва, не маюць адназначнай ацэнкі і з'яўляюцца персанажамі, якія сутыкаюцца з праблемай пастаяннага выбару і балансавання на мяжы правільнага рашэння і фатальнай памылкі. Гэтая тэматыка, пэўна, не страціць актуальнасці.

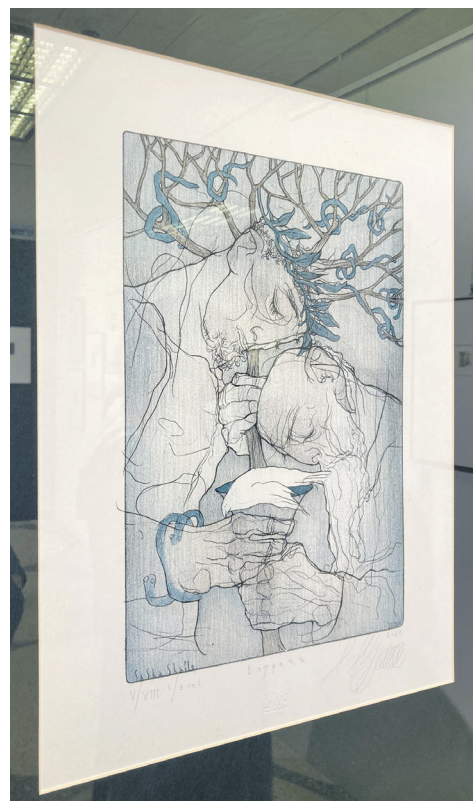
Юрыя Баравіцкі «EXLIBRIS AGAATH VAN WATERCHOOT. Адам і Ева», 1992 г.

вядзецца пра біблейскія сюжэты: тут творы Сальвадора Далі, Марка Шагала і Гюстава Дарэ. Дарэчы, Біблія ў ілюстрацыях вялікага сюррэаліста суправаджаецца радкамі з «Боскай камедыі» Дантэ Аліг'еры. Цэнтральны экспанат гэтай часткі выстаўкі — работа Канстанціна Касцючэнка «Распяцце» (2011). Увогуле, графіка гэтай часткі выстаўкі — прысвячэнне жыццю пасля смерці.

Яшчэ адзін пункт маршруту — зала галерэі «Арт-Беларусь» — таксама прэзентуе работы знакамітага ўрадженца Віцебшчыны, а яшчэ графіку Леанара Гацье. Тут жа — «Малая падарожная кніжыца» (каля 1522 года) Францыска Скарыны з карпаратыўнай калекцыі Белгазпрамбанка ды ілюстрацыі Матэуса Мерыяна Старэйшага. А яшчэ ж ёсць ZAL #2 з іншымі цікавосткамі... Ва ўсім вышэйназваным заключаны асноўныя акцэнтны — выстаўка, зразумела, нашмат багацейшая на каштоўныя экспанаты.

Арганізатары хацелі паказаць розныя падыходы да рэлігіі з пункту гледжання аўтарскага пераасэнсавання і вольнай трактоўкі. Куратарам праекта выступае Аляксандр Зінкевіч, які, дарэчы, упершыню за доўгі час прадставіў некалькі сваіх работ.

Аднак падобныя праекты ствараюцца сумеснымі намаганнямі. Аляксандр Зінкевіч падкрэслівае:

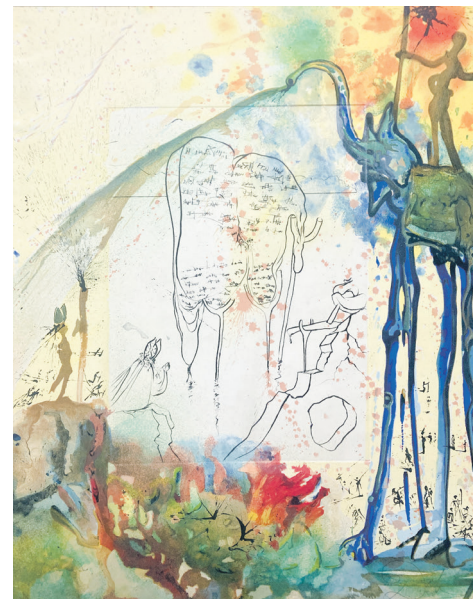

Аляксандр Шапа «Іон. Сустрэча», 2020 г.

— Гэты праект — плён працы вялікай колькасці людзей, якія бралі ўдзел у падрыхтоўцы выстаўкі. Шмат месяцаў мы збіралі і прывозілі ў Мінск шматлікія творы мастацтва. Спіс аўтараў вялікі, іх работы занялі амаль усе пляцоўкі Палаца мастацтва, у тым ліку прастору галерэі Белгазпрамбанка «Арт-Беларусь». Адзначу, банк, што вяртае ў Беларусь і паказвае тут каштоўныя работы беларускіх аўтараў, якія праславіліся за мяжой, падтрымлівае цікавыя творчыя ініцыятывы, таму мы маем магчымасць пазнаёміцца з шэдэўрамі, якія нельга ўбачыць у нашых музейных экспазіцыях. Выстаўка «Terragraphica: Sacrum» не мела на ўвазе пэўныя тэалагічныя даследаванні.

Марына Капілава «Аргус малодшы», 2021 г.

Сальвадор Далі «Скрыжалі Запавету», 1974 г.

Наша кампетэнцыя — плоскасць мастацтва. Так, імкнуліся паказаць, як на фундаментальныя пытанні, пастаўленыя вышэйшымі сіламі перад чалавекам, адказваюць мастакі розных эпох.

Зразумела, каб пазнаёміцца з усімі работамі выстаўкі, ацаніць магчымасці графікі замежных і беларускіх майстроў, мала аднаго наведвання і нават падрабязнай экскурсіі. Прычына перш-наперш, у колькасці работ, аб'ёме інфармацыі. Па-другое, часта сучасны глядач хоча дакладна разумець, што ён атрымае ў выніку знаёмства з экспазіцыяй, і тычыцца гэта не толькі аспектаў таго, што і як выстаўлена. Падобныя праекты не даюць аб'яцанняў, акрамя аднаго — прадстаўляецца шмат цікавага. Разлік, безумоўна, на адукаванага глядача, нават спецыяліста. Аднаго сузірання дакладна недастаткова, без перабольшання — патрэбна разважаць.

Вядома, вялікую колькасць глядачоў вабяць знакамітыя імёны сусветна вядомых мастакоў. Нягледзячы на гэтую акалічнасць, можна ўбачыць шмат нечаканага, забытага і дзіўнага. Тым не менш хацелася б засяродзіць увагу на творчасці беларускіх мастакоў. Так, асобная зала выдзелена пад творы Валерыя Славука. Яго графіку можна часта ўбачыць на розных выстаўках, таму найбольшую цікавасць выклікаюць новыя работы майстра — «Антычны

музей» (2023), «Падарожжа па камянях» (2023), «Простае жыццё» (2024)... У іх апроч іншага выяўлены развагі аб сучаснасці і ролі чалавека ў свеце. Цікавасць выклікаюць і шматлікія маштабныя літаграфіі Фёдора Шурмялёва, які шмат і паспяхова працуе над тэмай міфалогіі, у тым ліку германска-скандынаўскай і старажытнагрэчаскай. Дарэчы, падчас адкрыцця выстаўкі глядачы мелі магчымасць атрымаць паштоўкі з ілюстрацыямі Фёдора Шурмялёва. Яркі прыклад, як творчасць прызнанага мастака здольна прывабіць яшчэ большую колькасць уважлівых глядачоў. Такі метад папулярызавання

Тамара Дзяменцэва «Благовешчанне» (з серыі «Часаслоў»), 2007 г.

просты і неверагодна эфектыўны. Сапраўднай зоркай выстаўкі стала Марына Капілава, відаць, арганізатары неаб'якава да яе таленту. Зачараваныя смеласцю і фантазіяй, экспрэсіяй і адметным поглядам Марыны Капілавай на міфы, яны размясцілі яе шматлікія творы ў розных частках выстаўкі «Terragraphica: Sacrum».

Яўгенія ШЫЦЬКА,
фота аўтара

Фёдар Шурмялёў «Хаці і Сколь» (з серыі «Рагнарок»), 2021 г.

Глядачу прапаноўваюць знаёмства з сусветнай спадчынай графічнага мастацтва, назапашанай практычна за пяць стагоддзяў. Дэманструюцца работы найярчэйшых прадстаўнікоў еўрапейскіх графічных школ, такіх мастакоў, як Гюстаў Дарэ, Лукас Варстэрман, Ота Дыкс, Альбін Бруноўскі, Хрыста Керын... Прэзентуюцца і напрацоўкі беларускіх мастакоў — гэта творы Валерыя Славука, Льва Алімава, Аляксандра Шапа, Фёдора Шурмялёва, Усевалада Швайбы, Тамары Дзяменцэвай ды іншых сучаснікаў.

Па выстаўцы, якая збіралася цэлы год, будучы арганізаваная экскурсіі. А самастойным глядачам арганізатары рэкамендуюць прытрымлівацца невідавочнага маршруту. Спачатку раіць наведаць вялікую залу, падзеленую на два ўзроўні. Першы, дзе творчымі здабыткамі дзеляцца сучасныя беларускія мастакі, прысвечаны міфалогіі. Побач — ужо згаданыя творы Восіпа Цадкіна і Юліяна Ёрданава. На другім узроўні гаворка

Намхнёныя вызваленнем

Гісторыя кожнай сям’і

Сёлета самыя розныя выставачныя пляцоўкі плануюць прадставіць спецыяльныя праекты да 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Вядома, сярод іх — Палац мастацтва, які здольны парадаваць глядача і маштабнымі фестывалямі, і камернымі выстаўкамі. Так, нядаўна ў яго галерэі «Арт-Партал» адкрылася першая экспазіцыя вялікага праекта «Колеры Вялікай Перамогі». Яе назва — «Памяці вогненных вёсак Беларусі».

Літаграфіі, афорты, лінгаграфіі знакамітых беларускіх графікаў, прысвечаныя падзеям Вялікай Айчыннай вайны, — большасць з прадстаўленых работ знаходзяцца сёння ў фондах Беларускага саюза мастакоў, у якім каля паловы твораў так ці інакш прысвечаны менавіта гэтай тэме. Творчая арганізацыя вырашыла, што выставачны праект «Колеры Вялікай Перамогі» будзе працаваць у Палацы мастацтва да канца

2024 года, а экспазіцыі будуць мяняцца кожны месяц. Дарэчы, наведванне гэтых выставак бясплатнае.

Мэта праекта — пазнаёміць з жывапісам, графікай, скульптурай, франтавымі замалёўкамі ўдзельнікаў і ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны, што знаходзяцца ў скарбніцы Саюза мастакоў, і новымі работамі членаў БСМ з розных рэгіёнаў Беларусі. Так, першая выстаўка «Памяці вогненных вёсак Беларусі» прэзентуе графічныя работы народных мастакоў Беларусі Георгія Паплаўскага, Васіля Шаранговіча, Арлена Кашкурэвіча, а таксама творы славутых твораў Паўла Любамудрава, Мікаля Гуціева, Аляксандра Дзямарына, Лазара Рана, Анатоля Ільіна, Пятра Дурчына, Аляксандра Мазалёва, Людвіга Асецкага, Рыгора Віткоўскага. Кожнага з іх у рознай ступені закранула вайна. Так, Павел Любамудраў у 1941 годзе пайшоў на фронт тапографам. Уся сам’я Лазара Рана загінула ў мінскай гета. Георгій Паплаўскі жыў у часы вайны ў Бабруйску.

Народны мастак Васіль Шаранговіч праз усё жыццё пранёс успаміны аб спаленых вёсках Мядзельшчыны.

— Мой бацька перажыў вайну дзіцем, — расказала першы намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў Наталля Шаранговіч. — Ён заўсёды ўспамінаў аб тым, як зусім маленькім з бацькам ішоў па полі, а над імі кружыўся самалёт і страляў па двух безабаронных людзях. Бацька ўсё жыццё памятаў, як, ратуючыся, яны беглі стрымгалоў і падалі ў яр... І калі ў 1980-х гадах ён ствараў свой цыкл «Памяці вогненных вёсак», за які атрымаў Дзяржаўную прэмію Беларусі, то ўспамінаў, як падчас вызвалення Беларусі з маці ехаў з вёскі Качаны ў Мядзельскім раёне ў вёску, дзе нарадзілася яго маці, і бачыў іншыя спаленыя вёскі па дарозе. Яму было 4 гады. Дым, чорная зямля, забітыя людзі — уражанні былі настолькі магутныя, што ў выніку прывялі да стварэння гэтай серыі.

Работы самага маладога з удзельнікаў праекта Усевалада Швайбы, выкладчыка Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, прысвечаны трагедыі «Хатыні». За гэтую серыю мастак атрымаў у 2023 годзе Нацыянальную прэмію ў галіне выяўленчага мастацтва.

Людвіг Асецкі «Вязень Трасцянца», 1984 г.

— Для нас было прынцыпова важна паказаць, што і сёння графікі цікавяцца тэмай трагедыі беларускага народа. Мы выдатна разумеем, што змянілася шмат пакаленняў, і маладзейшыя мастакі ведаюць пра вайну толькі з апавяданняў, але, тым не менш, у нестабільным і складаным свеце гэтая тэма нас вельмі кранае, бо з вайной усё роўна звязана гісторыя кожнай беларускай сям’і, — падкрэсліла Наталля Шаранговіч.

Яўгенія ШЫЦЬКА

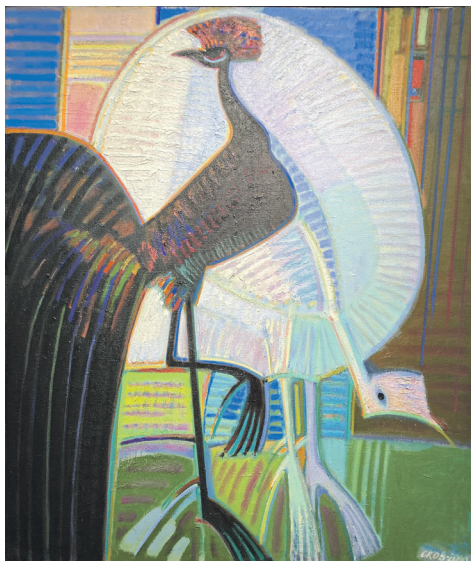

Усевалад Швайба «Гэта» (з серыі «Хатынь»), 2022 г.

Вопыт і ўзровень

У сталічнай галерэі «Універсітэт культуры» адбылося ўрачыстае адкрыццё выставачнага праекта «Віцебскі мастак», у якім сабраны работы аўтараў некалькіх пакаленняў віцебскай школы. Розныя жанры, арыгінальныя сюжэты, багацце тэм — арганізатары імкнуліся паказаць здольнасці рознабаковых мастакоў. Дэманструюцца ў асноўным рэалістычны і абстрактны жывапіс, графіка і скульптура. Сярод удзельнікаў — як вядомыя творцы, так і аўтары, імёны якіх не вельмі часта гучаць у мастацкім асяродку.

Удзел у адкрыцці выстаўкі «Віцебскі мастак» прынялі дырэктар мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» Марына Татарэвіч, дырэктар Віцебскага абласнога краязнаўчага музея Таццяна Старынская, першы намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў мастацтвазнаўца Наталля Шаранговіч, загадчык кафедры

Алег Скавародка «Маладажоны», 2000 г.

дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, доктар мастацтвазнаўства Рыгор Шаўра, а таксама адзін з удзельнікаў выстаўкі Уладзімір Пракапцоў.

— Для нас знакава, што праект, які паспеў ужо стаць папулярным не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі, экспануецца ў нашых выставачных залах, — расказала падчас адкрыцця выстаўкі дырэктар галерэі «Універсітэт культуры» Марына Татарэвіч. — Гэта шанс прадэманстраваць дасягненні шматгадовай працы выдатных мастакоў Віцебшчыны, а яшчэ — магчымасць пацвердзіць іх вопыт, узровень і, напэўна, пазначыць перспектыву развіцця віцебскай мастацкай школы.

Марына Татарэвіч падзякавала кіраўніцтву і супрацоўнікам краязнаўчага музея, якія прадставілі экспанату. Яна выказала спадзяванне, што супрацоўніцтва паміж віцебскім музеем і мінскай галерэяй будзе развівацца і ўмацоўвацца дзякуючы новым творчым ідэям.

Тым часам першы намеснік старшыні БСМ Наталля Шаранговіч падкрэсліла, што Віцебская абласная арганізацыя Беларускага саюза мастакоў з’яўляецца самай вялікай па складзе ў рэспубліцы пасля мінскай:

— Віцебскія мастакі не спяшаюцца ў сталіцу — ім добра ў сваім горадзе. Бо цудоўны сам Віцебск з яго выдатнымі ландшафтам і архітэктурнымі помнікамі, бо ёсць дзе атрымаць адукацыю, бо існуе гісторыя і яе можна па-рознаму раскрываць. Да таго ж ёсць аднадумцы, ёсць выставачныя пляцоўкі. Я рада, што музей ажыццявіў ідэю паказу творчасці віцебскіх мастакоў, задуму сабраць іх, зрабіць адзіную экспазіцыю, дэманструючы яе на працягу не аднаго года.

Праект «Віцебскі мастак» аб’яднаў работы Фелікса Гумена, Ігара Шкурагава, Святланы Врублеўскай, Галіны Васільвай, Вячаслава Шамшура, Аляксандра Мемуса, Уладзіміра Напрэнкі, Мікалая Дундзіна, Вячаслава Шайнурава, Наталлі Лавіцкай-Ярмолавой, Алега Кастагрыва, Валянціны Ляховіч, Аляксандра Слепава, Андрэя Вайцяхоўскага... Большасць удзельнікаў — члены Беларускага саюза мастакоў і Беларускага саюза дызайнераў, выпускнікі і выкладчыкі мастацка-графічнага факультэта Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава і кафедры дызайну Віцебскага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта. Між тым увайшлі ў экспазіцыю работы Аляксандра Карпана, якога не стала ў 2016 годзе.

Дарэчы, кар’ера многіх мастакоў звязана са сталіцай. Так, Уладзіміра

Пракапцова большасць ведае як шматгадовага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея, мастацтвазнаўцу і педагога, які шмат зрабіў для беларускай культуры. На выстаўцы «Віцебскі мастак» Уладзімір Іванавіч прадставіў некалькі яркіх лаканічных пейзажаў («Нараджэнне дня. Полацк», 2017; «Таёмнасць», 2019; «Дом ветэрана. Развітанне», 2024) і чуллывы партрэт «Пяшчота. Вера» 2023 года — жонка мастака Вера Пракапцова, мастацтвазнаўца і педагог, пайшла з жыцця ў 2021 годзе.

Яшчэ адзін вядомы ў Беларусі і за яе межамі творца Уладзімір Шапо, родам з Браслаўшчыны, жыве і працуе ў Мінску.

Аляксандр Карпан «Маладое віно», 2014 г.

Мастак шмат падарожнічаў, што адлюстравана ў яго творчасці, аднак асноўная тэма — родныя мясціны. У экспазіцыі можна ўбачыць яго арыгінальныя стратэгія карціны «Вёска Крупеніна. Дах Сцяпана», «Крупеніна. Грушавае віно» і «Крупеніна. Каваль» (усе 2021 года).

Выстаўка «Віцебскі мастак» будзе працаваць да 20 красавіка.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Аляксандр Мемус «Віцебск. Ратушыны дворык», 1979 г.

